

Hyväksytty 13.5.2019
kokouksessa**Digi arkeen -neuvottelukunnan 2/2019 kokous**

- Aika** Torstai 28.2.2019, klo 13–16
- Paikka** Oikeusministeriö, nh.Julkisuus, Et.Esplanadi 10-12, Helsinki
- Puheenjohtaja** Marianne Heikkilä
- Neuvottelukunnan jäsenet** Nina af Hällström, toiminnanjohtaja, SAMS Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
Juha Beurling, pääsihteeri, Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry (klo 14.45 asti)
Jana Turk, projektikoordinaattori, Moniheli ry
Hanna Kari, vapaaehtoistoiminnan päällikkö, HelsinkiMissio ry
Ulla Korhonen, Apuomena ry
Tiina Etelämäki, vs. toiminnanjohtaja, Enter ry
Kristiina Korjonen-Kuusipuro, post-doc tutkija, Itä-Suomen yliopisto
Markku Möttönen, Näkövammaisten liitto ry
Eveliina Saari, FT, dos. johtava tutkija, Työterveyslaitos
Liisa Tiainen, vastaava asiantuntija, Vanhustyön keskusliitto ry
Miikkael Ringman, kehittämissuunnittelija, Suomen Settlementiliitto ry
Terhi-Anna Wilska, professori, Jyväskylän yliopisto (etäyhteydellä)
Sami Älli, Saavutettavuusyksikön johtaja, Kehitysvammaliitto ry
Sari Vapaavuori, kehittämisspäällikkö, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry
Laura Andersson, yhteiskuntasuhdejohtaja, Invalidiliitto ry
Virva Viljanen, asiantuntija, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
- erityisasiantuntija Tiina Salminen, sosiaali- ja terveysministeriö (Tietojohdaja Tiina Pesosen sijaisena)
Katju Holkeri, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Marjukka Saarijärvi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
- Alustajat:** Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, VM (klo 14.50 asti)
Juha Mitrunen, kehityspäällikkö, Väestörekisterikeskus (klo 14.50 asti)
- Sihteeristö**
Johanna Nurmi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Heikki Talkkari, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Sanna Juutinen, hankekoordinaattori, valtiovarainministeriö
Pirre Laaksonen, koordinaattori, valtiovarainministeriö
Anna Oravakangas, viestintäasiantuntija, valtiovarainministeriö (klo 14.30 alk.)
- Poissa:** Pekka Räsänen, professori, Turun yliopisto
Merja Heikkonen, toiminnanjohtaja, Kynnys ry
Kirsti Timperi, toiminnanjohtaja, TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry
Satu Miettinen, professori, Lapin yliopisto
Ville Vaarne, viestintäpäällikkö, Suomen kirjastoseura ry
Panu Artemjeff, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

1 Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Puheenjohtaja Marianne Heikkilä avasi kokouksen kello 13.05.

Puheenjohtaja toivotti kaikki uudet jäsenet tervetulleeksi mukaan ja uudet jäsenet esittelivät itsensä

Käytiin lyhyt esittäytymiskierros muidenkin osalta ja Johanna Nurmi kertoi lyhyesti neuvottelukunnan taustoja sekä toiminnasta.

Edellisen kokouksen (kokous 1/2019) pöytäkirja hyväksyttiin muutoksitta (Liite 1).

2 Tietopoliittinen selonteko ja toimeenpanosuunnitelma

Johtava asiantuntija Olli-Pekka Rissanen, VM

Taustaesitys neuvottelukunnalle esitettävine kysymyksineen jaettiin ennakoon kokouskutsun liitteenä.

Rissanen kertoi selonteon prosessina edenneen hyvin nopeasti ja valmistelun olleen avointa ja osallistavaa, jopa parisataa henkilöä osallistui valmisteluun. Selonteko on paraikaa eduskunnan käsittelyssä. Pyritään kuvaamaan iso kuva tiedon käyttämisestä. Kuten ympäristöpolitiikka nähdään kokoavana kattoteemanä, myös tietopoliittikka on kokoelma tietotoimenpiteitä. Tärkeitä teemoja osallisuus, osaaminen, luottamus, avoin tieto, tiedon merkitys, tekoäly, yhteentoimivuus ja taloushallinnon automaatio.

Rissanen kysyi neuvottelukunnalta, miten he näkevät kognitioon liittyvät teemat ja mitä ne voisi liittää osaksi tietopoliittikkaa.

Neuvottelukuntalaiset toivat esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Ymmärrettävyys
 - o mitä on tekoäly ja mitä se tarkoittaa on jo hankala asia kansalaiselle.
 - o voisi tehdä myös selkokielistä materiaalia. Jos jossain yhdessä paikassa olisi kattavasti tietoa, voisi auttaa ymmärtämistä -> tähän liittyen markkinointi on ensiarvoisen tärkeää, sillä jos kansalainen ei tiedä/löydä tiedon luokse, se on hyödytöntä.
 - o kansantajuistaminen olisi tärkeää.
 - o eri kieliversiot, ml. ruotsi ja selkokieli (ruotsiksi lättläst)
- Osallisuus ja osallistaminen:
 - o kansalaisille pitäisi olla erilaisia keinoja päästä vaikuttamaan, jolloin osallisuus vahvistuisi.
 - o kansalaisten tarpeista lähtevä ajattelu keskiöön
 - o uusi taso osallisuuteen olisi hyvä saada mukaan, jossa aidosti käyttäjälähtöinen muotoilu ja kansalaisten sekä työntekijöiden mukaan ottaminen olisivat keskiössä. Nykytilanne on kuitenkin se, että johto päättää esim. suurien ja uusien teknologioiden käyttöönotosta käyttäjien ohitse.
- Saavutettavuusasiat:
 - o erityisesti älypuhelimien sovellukset tärkeitä, sillä moni ei käytä/omista tietokonetta ollenkaan)
 - o muistettava, että peruskäyttäjää ei ole
 - o myös senioripuolella ollaan innostuneita tekoälyasioista ja esim. puheohjaus kehittyessään, nähdään hyödyllisenä.

Kiteytettynä: ihmisen kuuleminen ja osallistaminen koko elinkaareessa. Tasa-arvoisuus tärkeää. Kokonaisuus välitty enemmän kuin yksittäiset asiat.

Jatkovalmisteluun liittyen Rissaselle voi edelleen neuvottelukunnan kautta lähettää ajatuksia ja kommentteja.

3 Sähköisen tunnistamisen selvityksen tulokset

Kehityspäällikkö Juha Mitrunen, Väestörekisterikeskus

Esiselvitys luovutetaan ministerille viikolla 10, jonka vuoksi esitysmateriaalia ei oltu jaeltu ennakkoon (Liite 3) 8.3.2019 julkaistu esiselvitys sähköinen julkaisu: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161432>)

Mitrunen kertoi kyseessä olevan esiselvitys, joka vaatii varmasti vielä ainakin muutaman uuden kierroksen/selvityksen tekemistä. Fokuksessa tutkia eri vaihtoehtoja ja kuinka julkisen hallinnon tunnistautuminen olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää.

Tiedossa on, että vahvan tunnistustransaktioiden lukumäärä vain kasvaa ja valtio ostaa markkinoilta transaktioita jopa 87 miljoonaa vuosittain. Taustaksi on kartoitettu erilaisia ekosysteemejä maailmalta ja tiedetään, että Suomessa toimijakenttä on laaja, 15 eri palvelutarjoajaa, jotka ovat lähinnä markkinavetoisia. Markkinoille julkisen hallinnon erityisongelmat mm. erityisryhmät eivät ole tarpeeksi kiinnostavia/suuria/tuottavia ryhmiä (nk. *long tails*). Näin ollen tarvittaisiin joku vaihtoehtoinen väline. Tärkeää on myös huomata ensitunnistamisen ja vahvan tunnistamisen ero, ensimmäinen tunnistautuminen tapahtuu vain Poliisille/lla Suomessa. Sen jälkeen tunnistautuminen on oikeastaan vain ketjuttamista, joka tällä hetkellä on liian kallista.

Esiselvityksessä esitellään kolme eri vaihtoehtoa:

1) Vaihtoehdossa 1 valtion tunnistamisväline tarjottaisiin vain julkisen hallinnon omaan käyttöön. Kansalaisen kannalta tämä vaihtoehto tarkoittaisi, että julkisen hallinnon palveluihin käytettäisiin eri tunnistamisvälinettä kuin yksityisiin palveluihin. Jokaisella kansalaisella tulisi tällöin käytännössä olla hallussaan vähintään kaksi eri tunnistamisvälinettä. Tässä vaihtoehdossa nykyinen luottamusverkosto säilyisi, mutta valtio poistuisi sieltä välineen tarjoajana ja jättäisi markkinakilpailun kokonaisuudessaan yksityisille toimijoille. Markkinakilpailu keskittyisi tällöin yksityisten välineiden markkinaosuuksiin sekä niiden välittämiseen yksityisiin asiointipalveluihin.

2) Vaihtoehdossa 2 valtion tunnistamisväline tarjottaisiin myös yksityisten asiointipalveluiden käyttöön. Kansalaisen kannalta samalla tunnistamisvälineellä voisi kirjautua sekä kaikkiin julkisen hallinnon palveluihin, että todennäköisesti ainakin osaan yksityisistä palveluista. On huomattava, että yksityiset asiointipalvelut voivat itse harkita mitkä tunnistamisvälineet ne hyväksyvät omaan palveluunsa eikä niitä voi pakottaa hyväksymään valtion tunnistamisvälinettä. Tässä vaihtoehdossa nykyinen luottamusverkosto säilyisi ja markkinakilpailu keskittyisi erityisesti välityspalveluihin. Valtio ei kuitenkaan tarjoaisi luottamusverkostossa välityspalveluita. Jos valtion välineen käyttämisestä yksityisissä asiointipalveluissa perittäisiin maksu, sen tulisi olla sidoksissa tuotantokustannuksiin ja sen suuruutta säänneltäisiin maksuasetuksella.

3) Vaihtoehdossa 3 tunnistamisväline laajennettaisiin nykymuotoisen tunnistautumisen lisäksi kansalaisen identiteetilompakoksi. Se voisi sisältää nykyisin yksilöivänä identiteettinä käytettävän henkilötunnuksen lisäksi useita erilaisia todentamistietoja ja lupia kuten esimerkiksi ajo- tai aseluvat. Todentamistietoja voisivat olla esimerkiksi; onko henkilö tunnistautunut, onko henkilö täysi-ikäinen, missä henkilö asuu tai onko henkilöllä luottotietomerkintä. Laajempi kirjo todentamistietoja toisi lisää vaihtoehtoja henkilön tunnistamiseen. Joillekin asiointipalveluille voitaisiin esimerkiksi välittää pelkästään tieto, onko

henkilö täysi-ikäinen. Tämä vaihtoehto muuttaisi identiteetin hallinnan monimuotoisemmaksi henkilötietojen hallinnaksi ja edellyttäisi OmaData-suostumushallinnan mekanismien rakentamista. Vaihtoehdon edellytyksenä myös olisi laajamittaisempi rajapintojen rakentaminen erilaisiin julkisen ja yksityisen sektorin henkilötietovarantoihin.

Vaihtoehdot 1 ja 2 ovat helpompia ja nopeampia toteuttaa kuin vaihtoehto 3, joka on haastavin ja toteutus kestäisi pisimpään.

Keskusteltiin:

- kustannuksista (nykyisellään 4 senttiä/ transaktio -> säästöjä kymmeniä miljoonia vuositasolla valtiolle);
- lasten tunnistautumisesta ja lasten oikeuksien turvaamisesta, erityisesti vaihtoehdossa 3 (suostumuksen hallinta kuuluu olennaisesti vaihtoehtoon 3, sen voi peruuttaa. Lisäksi sähköinen identiteetti voisi olla kumulatiivinen erityisesti lasten kohdalla - se voisi kasvaa ja muuttua iän myötä);
- tunnistautumisvälineestä; yksi vai monta välinettä, joku tekninen laite vai mahdollisesti sormenjälki (suositeltiin FIDO-standardiin tutustumista <https://fidoalliance.org/>) tunnistaminen voi olla puhelimesta tai esimerkiksi USB-muistitikku tyyppinen ratkaisu);
- asian etenemisestä (kyseessä vasta esiselvitys, joka luovutetaan ministerille -> jatkovalmistelu valtiovarainministeriössä ja valmistelu jatkunee seuraavalla hallituskaudella).

Lisätietoja voi lukea myös 8.3.2019 VM Tiedotteesta: https://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vaestorekisterikeskuksen-selvitys-nostaa-esille-uusia-ratkaisuehdotuksia-sahkoisen-tunnistamisen-saavutettavuuden-ja-kattavuuden-parantamiseksi

4 Avoimen hallinnon toimintaohjelma

Finanssineuvos Katju Holkeri, VM

Taustaesitys jaettiin ennakkoon kokousmateriaalien kanssa (liite 4).

Holkeri kertoi Avoimen hallinnon ohjelman olevan koko julkisen hallinnon ohjelma, jossa on mukana myös järjestöjä. Nyt on käynnistymässä prosessi, jossa kerätään avoimesti näkemyksiä seuraavaan toimintaohjelmaan, joka tehdään aiemmista poiketen neljäksi vuodeksi, 2019-2023. Kaikilla avoimuuden osa-alueilla tehdään töitä, mutta toimintaohjelmaan nostetaan aina muutama painopiste. Työalueita ovat esimerkiksi ymmärrettävyys, osallisuus, julkisuus, avoin data, viestintä ja luottamus, joka on myös keskeisin tavoite työssä. Luottamuksessa tärkeää on muistaa sen kaksisuuntaisuus, ts. toimijoiden välinen luottamus sekä se miten hallinto luottaisi myös kansalaisiin.

Suomi on hyvä hallinnon avoimuudessa, mutta jatkuvasti pyritään tekemään vielä paremmin asioita. Lisäksi toimintaympäristön muuttuessa tarvitaan myös uusia innovatiivisia ratkaisuja. OECD:n periaatteiden mukaisesti keskeinen tavoite on lisätä tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua. Uutena haasteena nyky-yhteiskunnassa esiintyvä aktiivinen hallinnon luottamuksen rapauttaminen mm. verkkovaikuttamisen ja trollaamisen kautta.

Avoin hallinto –sivuilta (<https://avoinhallinto.fi/>) löytyy iso tietopaketti sekä mm. avoimuus-peli (<https://avoinhallinto.fi/tyon-tueksi/avoin-hallinto-peli/>).

5 Toimintakertomuksen käsittelyä + maaliskuun tilaisuudesta

Sihteeristöstä Pirre Laaksonen kertasi toimintakertomuksen valmisteluprosessista (liite 5-6). Pöydälle jaettiin tulosteena 4. versio (päiv. 28.2.2019) toimintakertomuksesta ja tiedotettiin tehdyt muutokset. Lisäksi yhteisesti käytiin läpi neuvottelukunnan 12 ehdotusta ja sovittiin pienistä muutoksista ja lisäyksistä.

Toimintakertomus luovutetaan ministeri Vehviläiselle to 28.3. klo 12-13.

Kerrottiin toimintakertomuksen ”julkistustilaisuuden sisällöstä” pe 29.3. ja korostettiin tilaisuuden olevan nimenomaan neuvottelukuntalaiset tilaisuus kertoa temeoista ja aikaa varattavan hyvin myös keskustelulle. Tilaisuuden markkinointi alkanee seuraavalla viikolla (vm.fi>Tapahtumat: <https://vm.fi/tapahtumat/2019-03-29/digitaalinen-suomi-yhdenvertainen-kaikille>)

6 Kyselystä ja jatkokauden toimintasuunnittelua

Todettiin kaikille lähetetty webropol-kysely jatkokauden kehittämiseen liittyen, josta vastauksia saatiin 12 henkilöltä. Käytiin läpi kootusti vastauksista selkeästi esille nousseet teemat ja huomiot (Liite 5-6).

Sihteeristöstä Johanna Nurmi esitteli neuvottelukunnan jatkokauden mandaattia (liite 5-6) ja sille asetettuja tehtäviä sekä alustavaa hahmotelmaa loppuvuoden toiminnasta vuosikellon muodossa. Kyselytuloksiinkin pohjautuen pyritään fokusoimaan tekemistä, siten, että keväällä toimintakertomuksen avulla viestitään tähän asti tehtyä ja tärkeitä teemoja, kesäkaudella katsotaan uuden hallituksen ohjelmasta mahdollisesti nousevat teemat ja pyritään olemaan mukana niiden toimeenpanon suunnittelussa., Loppuvuodesta keskitytään mahdollisen uuden neuvottelukunnan evästyksiin sekä visioidaan uusia mahdollisia toimintamuotoja työskentelylle. Näiden lisäksi jatkokaudella käsitellään hallituskauden vaihdoksen yli jatkuvia kehittämishankkeita samalla tavalla kuin tähänkin asti.

Jatkotoimikausi keskittyy aiempaa enemmän vaikuttamistyöhön, jota tehdään osittain yhdessä neuvottelukuntana, mutta on myös tärkeää, että kukin neuvottelukunnan jäsen vie eteenpäin neuvottelukunnan keskeisiä viestejä niissä keskusteluissa, joissa on mukana.

Sihteeristö päivittää toimintasuunnitelmaa jatkotoimikaudelle ja lähettää sen neuvottelukunnalle kommentteille. Alustavien suunnitelmien mukaan varsinaiset neuvottelukunnan kokoukset järjestettäisiin touko-, elo-, syys- ja loka-kuussa.

7 Muut asiat

Seuraavien kokousten ajankohdat:

-Toimintakertomuksen luovutustilaisuus ministeri Vehviläiselle to 28.3. klo 12-13

-DIGITAALINEN SUOMI – YHDENVERTAINEN KAIKILLE

#Digiarkeen: havainnot kehittämisen tueksi -tilaisuus pe 29.3. klo 8.30-12 (Sonckin Sali, LVM, Eteläesplanadi 16, Helsinki)

8 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.00.

Liitteet	Liite 1: Edellisen kokouksen (30.1.2019) pöytäkirja Liite 2: Tietopoliittinen selonteko ja toimeenpanosuunnitelma, Rissanen, VM Liite 3: Sähköisen tunnistamisen selvityksen tulokset, Mitrunen, VRK Liite 4: Avoin hallinto, Holkeri, VM Liite 5-6: Toimintakertomuksen käsittelyä ja jatkokauden toimintasuunnittelua
Jakelu	Neuvottelukunnan puheenjohtaja, jäsenet ja sihteeristö, alustajat